

TAALMONITOR 2016

Effectevaluatie niet-diplomagerichte taaltrajecten

INHOUD

Samenvatting en conclusie 2
Doelgroepen taalbeleid bereikt 2
Betere positie arbeidsmarkt 2
Meer deelname sociale samenleving 2
Gezonder leven 3
Neveneffecten 3
Zelfredzamer 3
Waardering trajecten 3
Conclusie 4
Inleiding 5
Aanleiding 5
Opzet en uitvoering onderzoek 5
Vragenlijst 5
Dataverzameling 5
Analyse 5
Respons 6
Rapportage 6
Resultaten 7
Kenmerken van deelnemers 7
Achtergrondkenmerken 7
2016 versus 2015 8
Doelgroepen van het taalbeleid 8
Motivatie, doel en sociale steun 9
Waardering taaltrajecten 10
Algemene (taal)vaardigheden 11
Werk en inkomen 12
Integratie 14
Gezondheid en zorg 15

Annemarie Reijnen, Maaike Dujardin
Met medewerking van Cuneyt Ergun

Onderzoek en Business Intelligence (OBI)

Projectnr 4262
Maart 2017

In opdracht van de gemeente Rotterdam, cluster Maatschappelijke Ontwikkeling

SAMENVATTING EN CONCLUSIE

Het Rotterdamse taalbeleid is gericht op verbeteringen in de leefsituatie op de leefgebieden Werk en Inkomen, Integratie en Gezondheid en Zorg. Om zicht te krijgen op de effecten van niet-diplomagerichte taaltrajecten die de gemeente subsidieert zijn de deelnemers gevraagd naar hun opvattingen, kennis en vaardigheden, gedrag en situatie op de drie leefgebieden.

Aan het begin en einde van de taaltrajecten is dezelfde vragenlijst afgenomen. De ontwikkeling van de deelnemers is onderzocht door de scores op de indicatoren van beide metingen met elkaar te vergelijken. Een indicator is een gegeven dat is samengesteld uit één of meer vragen over hetzelfde onderwerp. Wanneer in dit rapport sprake is van een ‘aantoonbaar resultaat’, wil dat zeggen dat de kans erg groot is dat de gunstige ontwikkeling van de deelnemers behaald is door het taaltraject en niet het gevolg is van toeval. Door aanscherping van de vragenlijst zijn de resultaten van 2016 niet te vergelijken met 2015.

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van de effectmeting samengevat.

DOELGROEPEN TAALBELEID BEREIKT

De doelgroepen van het taalbeleid zijn bereikt. 95 tot 100% van de deelnemers bezit één of meer kenmerken van de doelgroep zoals die in het taalbeleid voor het betreffende leefgebied zijn omschreven. Desondanks worden 55-plussers en autochtone Rotterdammers als doelgroep nauwelijks bereikt.

Over het algemeen zijn de deelnemers vrouw en tussen de 30 en 50 jaar. Op een enkele deelnemer na is iedereen buiten Nederland geboren en al meer dan 5 jaar geleden, veelal voor gezinshereniging, huwelijksmigratie of arbeid, naar Nederland gekomen.

BETERE VOORBEREID VOOR ARBEIDSMARKT

De deelnemers van taaltrajecten op het gebied van **Werk en Inkomen** zijn na beëindiging van hun traject aantoonbaar beter voorbereid voor de arbeidsmarkt. Ze beschikken over betere sollicitatievaardigheden voor werk of vrijwilligerswerk en hebben positievere opvattingen over het doen van vrijwilligerswerk. Ook houden ze vaker voldoende geld over voor de maandelijkse vaste lasten.

Tegenover deze gunstige ontwikkelingen staat dat de deelnemers niet meer gebruik maken van de mogelijkheden om vrijwilligerswerk te zoeken en geen positievere opvattingen hebben gekregen over het hebben van betaald werk. Een verklaring hiervoor kan zijn dat de deelnemers een te grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben, waardoor ze het hebben van betaald werk niet als realistisch ervaren. Bovendien zijn de deelnemers op dit leefgebied vooral een taaltraject gaan volgen om beter Nederlands te leren en anderen te ontmoeten. Werk gerelateerde zaken vormden minder vaak een motief om een taaltraject op dit leefgebied te volgen.

MEER DEELNAME SOCIALE OMGEVING

De deelnemers van taaltrajecten op het gebied van **Integratie** doen na beëindiging van hun traject aantoonbaar meer mee in hun sociale omgeving. Op één indicator na zijn er bij de deelnemers van trajecten op dit leefgebied op alle indicatoren gunstige ontwikkelingen gemeten. Zo hebben de deelnemers meer sociale contacten, zijn ze positiever over de kwaliteit van hun sociale contacten, tonen ze zich meer betrokken bij de woonbuurt en hebben ze positievere opvattingen over de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen. Daarnaast is de spreekvaardigheid toegenomen.

Er is geen gunstige ontwikkeling gemeten voor opvattingen over de financiële onafhankelijkheid van vrouwen. Een verklaring hiervoor kan zijn dat taaltrajecten op dit leefgebied vooral gericht waren op andere doelen van het taalbeleid, zoals het bestrijden van sociaal isolement en eenzaamheid, en minder op het bevorderen van economische participatie van vrouwen.

Een andere mogelijke verklaring is dat opvattingen over het al dan niet werken van vrouwen dieper in een cultuur geworteld zijn en deze niet in een beperkte tijd zijn te veranderen.

GEZONDER LEVEN

Alhoewel er bij de deelnemers op het gebied van **Gezondheid en Zorg** na beëindiging van het taaltraject geen vooruitgang is gemeten in kennis over het zorgsysteem, therapietrouw of gezondheidsinformatievaardigheden, is er wel een aantoonbare ontwikkeling waargenomen van gezond gedrag. De deelnemers zijn gezonder gaan eten en drinken, en ze bewegen meer. Een mogelijke verklaring is dat de taaltrajecten vooral gericht waren op een gezonde leefstijl; hoe verantwoord te eten, drinken en te bewegen of misschien wel hoe verantwoord af te vallen.

NEVENEFFECTEN

Naast de ontwikkelingen op het ‘eigen’ leefgebied, hebben deelnemers vaak ook vooruitgang geboekt op de andere leefgebieden. Net als in 2015 zijn het vooral de deelnemers van de taaltrajecten op het gebied van **Integratie** die het meest profijt hebben gehad van hun traject. Mogelijk heeft dit te maken met het feit dat deze groep deelnemers vergeleken met de overige groepen hoger is opgeleid.

ZELFREDZAMER

Behalve zaken die gerelateerd zijn aan een leefgebied, zijn ook alledaagse vaardigheden gemeten: taalvaardigheden, digitale vaardigheden en sociale vaardigheden. Deze vaardigheden zijn een maat voor de zelfredzaamheid van de deelnemers.

Het zijn vooral deelnemers van de taaltrajecten **Werk en Inkomen** en **Integratie** die na hun taaltraject aantoonbaar beter kunnen lezen en schrijven, minder taalhulp nodig hebben, en zowel digitaal- als sociaal vaardiger zijn.

WAARDERING TRAJECTEN

Een grote meerderheid van de deelnemers geeft een (zeer) goede beoordeling voor de trajectleid(st)er, lestijden, locatie, de organisatie van het traject en het lesmateriaal. Minder deelnemers maar nog wel een meerderheid is tevreden over de hoeveelheid lessen waaruit het traject bestaat. Onbekend is of deelnemers het totaal aantal lessen te weinig of juist te veel hebben gevonden.

Hoewel minder dan de helft van de deelnemers vindt dat het traject ervoor gezorgd heeft dat men nu veel beter Nederlands kan *lezen en schrijven* of kan *spreken*, hebben de trajecten volgens twee derde van de deelnemers aan de verwachtingen voldaan. Mogelijk speelt hier de motivatie van de deelnemers een rol; naast ‘beter Nederlands’ is ‘anderen ontmoeten’ op elk leefgebied een tweede belangrijke reden om een taaltraject te volgen. Op dit vlak (de kwaliteit en intensiteit van de sociale contacten) doen zich op alle leefgebieden aantoonbare verbeteringen voor.

Over het algemeen hebben deelnemers van taaltrajecten op het gebied van **Gezondheid en Zorg** meer waardering voor de wijze waarop de taaltrajecten zijn georganiseerd en wat ze in de trajecten hebben geleerd dan deelnemers van de taaltrajecten op de twee andere leefgebieden. De deelnemers van trajecten op het gebied van **Werk en Inkomen** zijn over het algemeen minder vaak tevreden.

CONCLUSIE

De conclusie is dat de gesubsidieerde niet-diplomagerichte taaltrajecten aantoonbaar bijdragen aan ontwikkelingen bij deelnemers. De trajecten zijn niet alleen effectief op het eigen leefgebied maar ook op andere leefgebieden. Daarnaast zijn ze effectief op vaardigheden die van belang zijn in het dagelijks leven, zoals Nederlands kunnen lezen en schrijven, het vinden van informatie op internet en het omgaan met verschillende mensen. Ook dragen de trajecten bij aan de kwaliteit en intensiteit van de sociale contacten.

Een verbeterpunt voor de taaltrajecten betreft het bereik van 55-plussers en autochtone Rotterdammers. Andere verbeterpunten zijn het aantal lessen waar een taaltraject uit bestaat en de aansluiting van de inhoud van het traject op de behoefte van de deelnemer. Daarbij is het van belang dat taalaanbieders in hun communicatie duidelijk aangeven wat deelnemers kunnen verwachten. Dit geldt voor alle leefgebieden, maar in het bijzonder voor de trajecten op het gebied van **Werk en Inkomen**.

INLEIDING

AANLEIDING

Als onderdeel van het beleidsthema ‘Kansen creëren en kansen pakken’ (Kendoe collegeprogramma) zet de gemeente in de periode 2015-2019 in op het verbeteren van de leefsituatie van Rotterdammers die door lage taalvaardigheden problemen ondervinden in het dagelijks leven. Hiertoe subsidieert de gemeente taalaanbieders om niet-diplomagerichte taaltrajecten voor laaggeletterde Rotterdammers te organiseren. De taaltrajecten zijn gericht op de leefgebieden **Integratie**, **Werk en Inkomen** en **Gezondheid en Zorg**. Door taal en rekenen in samenhang met problemen op deze leefgebieden aan te pakken, verwacht de gemeente dat burgers makkelijker een (betere) baan kunnen vinden, schulden kunnen voorkomen en verminderen, meer meedoen in hun sociale omgeving en gezonder kunnen worden en blijven. OBI heeft, net als in 2015, onderzoek gedaan naar de effecten van de non-formele taaltrajecten die in 2016 hebben plaatsgevonden. In dit rapport zijn de resultaten beschreven.

OPZET EN UITVOERING ONDERZOEK

VRAGENLIJST

Op basis van nieuwe inzichten en ervaringen uit de eerste studie, is de vragenlijst uit 2015 verbeterd. De vragenlijst bevat achtergrondvragen, vragen die verband houden met de leefgebieden (Werk en Inkomen, Integratie en Gezondheid en zorg), vragen over motieven en sociale steun en vragen over de inhoud en organisatie van het taaltraject.

Vragen over de leefgebieden zijn aan *alle* deelnemers voorgelegd. Deelnemers van een traject op het gebied van Werk en Inkomen, hebben bijvoorbeeld ook vragen gekregen over Gezondheid en Zorg.

DATAVERZAMELING

De dataverzameling heeft face-to-face (mondeling) plaatsgevonden, waarbij de respondenten op locatie door een enquêteur zijn ondervraagd tijdens één van de eerste en één van de laatste lesbijeenkomsten. Een voor- en nameting met dezelfde vragenlijst is een betrouwbare onderzoeksmethode waarbij de kans op sociaal wenselijk antwoorden gering is.

Als het niet lukte om een respondent tijdens een van de bijeenkomsten te interviewen is de vragenlijst (indien het taalniveau daarvoor voldoende werd geacht) telefonisch afgenomen. Het veldwerk is uitgevoerd door onderzoeksbureau Mediad.

ANALYSE

De ontwikkeling bij de deelnemers is gemeten door de antwoorden van de voor- en de nameting op indicatorniveau met elkaar te vergelijken. Een indicator is een gegeven dat is samengesteld uit een aantal vragen die betrekking hebben op hetzelfde onderwerp. Door de resultaten niet op vraagniveau maar op indicatorniveau te analyseren wordt de betrouwbaarheid verhoogd.

De resultaten in dit rapport hebben uitsluitend betrekking op respondenten die aan beide metingen hebben deelgenomen. Dit betekent dat respondenten die het taaltraject tussentijds hebben beëindigd niet zijn meegenomen in de analyse. Dit kunnen deelnemers zijn die om verschillende redenen met het traject zijn gestopt: ziekte, gebrek aan tijd, ontevredenheid over het traject, uitstroom naar werk, niet aanwezig willen zijn bij de metingen enzovoorts.

RESPONS

In 2016 hebben 13 organisaties in totaal 15 niet-diplomagerichte taaltrajecten gegeven. Het aantal deelnemers aan de eerste meting en tweede meting is in onderstaande tabel te zien.

Tabel Respons per leefgebied

	Werk en Inkomen	Integratie	Gezondheid en zorg	Totaal
Aantal taaltrajecten	3	5	7	15
Aantal deelnemers voormeting	111	118	363	592
Aantal deelnemers voor- en nameting (effectevaluatie)	92	99	298	489 (83%)

In totaal hebben 489 cursisten zowel aan de voormeting als aan de nameting deelgenomen. Dat is 83% van het aantal deelnemers dat bij de voormeting is geïnterviewd.

RAPPORTAGE

In dit rapport zijn de resultaten per leefgebied beschreven. Hoewel de taaltrajecten op een van de drie leefgebieden gericht is, kunnen zich volgens de onderzoeksliteratuur ook neveneffecten voordoen. Dat wil zeggen dat deelnemers aan een traject op het gebied van Werk en Inkomen bijvoorbeeld ook vooruitgang kunnen boeken op vaardigheden die te maken hebben met Integratie. Om deze reden worden de resultaten telkens voor alle groepen deelnemers getoond.

Door de resultaten uit de voormeting te vergelijken met de resultaten uit de nameting, is nagegaan of er sprake is van een aantoonbare verbetering. Aantoonbaar wil zeggen dat men met grote zekerheid kan zeggen dat de uitkomst niet op toeval berust. In de tabellen over de ontwikkeling van de scores is met kleuren aangeven of er al dan niet sprake is van een aantoonbare gunstige ontwikkeling.

Indien er sprake is van een aantoonbare verbetering ten opzichte van de eerste meting, is de cel **donkergroen** gekleurd. Als er wel een verbetering tussen de twee metingen zichtbaar is, maar deze verbetering niet met zekerheid is aan te tonen, dan is de cel **lichtgroen** gekleurd. Indien de scores geen gunstige ontwikkeling bij de deelnemers laten zien, is de cel **wit** gekleurd.

Voorafgaand aan de resultaten die op de leefgebieden zijn bereikt, wordt eerst een beschrijving gegeven van de deelnemers naar achtergrondkenmerken. Hierbij zijn de meest opvallende uitkomsten omcirkeld.

RESULTATEN

KENMERKEN VAN DEELNEMERS

ACHTERGRONDKENMERKEN

Uit het onderzoek blijkt dat de deelnemers van de taaltrajecten overwegend vrouw zijn en tussen de 30 en 50 jaar zijn. De helft van de deelnemers heeft geen of lager onderwijs genoten en driekwart heeft thuiswonend(e) kind(eren). De deelnemers op het gebied van **Integratie** zijn in vergelijking met de andere deelnemers jonger (meer dan de helft is jonger dan 40 jaar) en hoger opgeleid (driekwart heeft middelbaar of hoger onderwijs genoten).

Tabel Kenmerken deelnemers taaltrajecten

	Werk en Inkomen (N=92)	Integratie (N=99)	Gezondheid en zorg (N=298)	Totaal (N=489)
Hoogst opleiding				
Geen onderwijs	22%	11%	26%	22%
Lager Onderwijs	33%	14%	29%	27%
Middelbaar onderwijs	38%	52%	37%	40%
Hoger onderwijs	8%	23%	9%	11%

Minder dan 5% van de deelnemers is in Nederland geboren. Deelnemers die niet in Nederland zijn geboren, zijn allemaal meer dan vijf jaar geleden naar Nederland verhuisd. In de helft van de gevallen was dit om zich te herenigen met het gezin. Dit geldt vooral voor deelnemers aan taaltrajecten op het gebied van **Gezondheid en Zorg**. Deelnemers aan taaltrajecten op het gebied van **Werk en Inkomen** kwamen daarnaast ook relatief vaak voor een huwelijk naar Nederland, deelnemers aan taaltrajecten op het gebied van **Integratie** kwamen in de meeste gevallen voor werk naar Nederland.

Tabel Kenmerken deelnemers taaltrajecten niet in Nederland geboren

	Werk en Inkomen (N=83)	Integratie (N=99)	Gezondheid en zorg (N=290)	Totaal (N=472)
Waarom naar Nederland?				
Studie	4%	2%	0%	1%
Arbeid (werk)	24%	57%	11%	23%
Gezinshereniging	35%	24%	61%	49%
Huwelijksmigratie	33%	13%	16%	18%
Politieke situatie herkomstland	2%	3%	10%	7%
Anders	2%	1%	1%	1%

2016 VERSUS 2015

Wanneer de kenmerken van de deelnemers in 2016 op totaalniveau worden vergeleken met de deelnemers in 2015, dan blijkt dat in 2016:

- het aandeel vrouwen nog hoger is dan in 2015
- deelnemers minder vaak alleenstaand zijn en vaker één of meer kinderen hebben
- alle deelnemers die in het buitenland zijn geboren meer dan vijf jaar geleden naar Nederland zijn verhuisd

Omdat de vragenlijst ten opzichte van 2015 dusdanig is aangepast, zijn de resultaten op de indicatoren van 2016 niet met de resultaten van 2015 te vergelijken.

DOELGROEPEN VAN HET TAALBELEID

Van alle deelnemers voldoet 95 tot 100% aan één of meer kenmerken van de doelgroep zoals die in het taalbeleid zijn omschreven:

- Bijna 90% van de deelnemers aan taaltrajecten op het gebied van **Werk en Inkomen** heeft moeite om rond te komen met het huishoudinkomen, iets meer dan 40% heeft een bijstandsuitkering, en iets meer dan 10% is 55 jaar of ouder.
- De deelnemers aan taaltrajecten op het gebied van **Integratie** zijn voornamelijk vrouwen met een migratieachtergrond en ruim de helft is EU-arbeidsmigrant.
- De deelnemers aan taaltrajecten op het gebied van **Gezondheid en Zorg** hebben allemaal een migratieachtergrond en iets meer dan 20% is 55 jaar of ouder.

Ondanks het feit dat nagenoeg alle deelnemers binnen de doelgroep van het taalbeleid vallen, worden 55-plussers en autochtone Rotterdammers nauwelijks bereikt. Dit betreft de taaltrajecten op het gebied van **Werk en Inkomen** en **Gezondheid en Zorg**.

MOTIVATIE, DOEL EN SOCIALE STEUN

Aan alle deelnemers is gevraagd hoe men op het idee is gekomen om het taaltraject te volgen en wat de belangrijkste redenen zijn om het traject te volgen. In de tabellen onderaan deze bladzijde worden de antwoorden op deze vragen getoond. In beide gevallen konden de deelnemers meer dan één antwoord geven waardoor het totaal optelt tot meer dan 100%.

Ongeveer een derde van de deelnemers geeft aan dat ze toevallig iets zagen of hoorden over het traject, een kwart van de deelnemers is zelf op zoek gegaan.

Wat opvalt, is dat deelnemers van taaltrajecten op het gebied van **Werk en Inkomen** relatief vaak via de school van de kinderen op het idee zijn gekomen om een taaltraject te volgen. Deelnemers van taaltrajecten op het gebied van **Integratie** zijn in vergelijking met andere deelnemers vaker zelf op zoek gegaan, terwijl deelnemers van taaltrajecten op het gebied van **Gezondheid en Zorg** juist relatief vaak verplicht zijn om het traject te volgen en/of gevraagd zijn om aan het traject deel te nemen. In een aantal gevallen heeft dat met het behoud van de uitkering te maken.

Tabel Hoe bent u op het idee gekomen om het traject te volgen?

	Werk en Inkomen (N=92)	Integratie (N=99)	Gezondheid en zorg (N=298)	Totaal (N=489)
Zag/hoorde het toevallig	34%	38%	28%	31%
Zelf op zoek gegaan	22%	30%	20%	23%
Via familie, vriend, kennis	14%	19%	21%	19%
Gevraagd	13%	11%	19%	16%
Verplicht cursus te volgen	3%	4%	11%	8%
Via school kind(eren)	12%	1%	3%	4%
Via moskee	0%	0%	1%	1%
Via vrijwilligerswerk	2%	0%	1%	1%

Onderstaande tabel laat zien dat beter Nederlands lezen, schrijven, spreken en begrijpen de belangrijkste reden is om een taaltraject te volgen. Twee andere veelgenoemde redenen zijn ‘anderen ontmoeten’ en ‘gezonder gaan leven’.

Wanneer we naar de afzonderlijke leefgebieden kijken is te zien dat deelnemers van taaltrajecten op het gebied **Gezondheid en Zorg**, maar ook op het gebied van **Werk en Inkomen** relatief vaak hebben deelgenomen om anderen te ontmoeten en gezonder te gaan leven. Daarnaast wil meer dan de helft van de deelnemers van taaltrajecten op het gebied van **Werk en Inkomen** hun kinderen beter kunnen begeleiden en (beter) betaald werk vinden.

Zowel de motivatie als het doel van de deelnemers kunnen van invloed zijn op het effect dat met het traject behaald wordt. In de volgende paragrafen zal duidelijk worden of en op welke gebieden de taaltrajecten tot een verbetering hebben geleid.

Tabel Belangrijkste reden(en) om het traject te volgen

	Werk en Inkomen (N=92)	Integratie (N=99)	Gezondheid en zorg (N=298)	Totaal (N=489)
Beter Ned. lezen / schrijven / spreken / begrijpen	90%	100%	91%	92%
Anderen ontmoeten	80%	67%	80%	77%
Gezonder gaan leven	60%	37%	77%	66%
Kinderen beter begeleiden	61%	37%	43%	45%
(beter) betaald werk vinden	51%	44%	35%	40%
Uitkering behouden	16%	11%	19%	17%
Vrijwilligerswerk vinden	14%	8%	14%	13%
Bij blijven in huidige werk	10%	17%	2%	7%
Geldprobl. oplossen/voorkomen	8%	0%	8%	6%

Op basis van stellingen is onderzocht of de deelnemers van familie en vrienden steun ervaren bij het volgen van de taaltrajecten. Zo geeft meer dan driekwart van de deelnemers aan dat familie en vrienden het belangrijk vinden dat de deelnemer beter Nederlands leert lezen en schrijven en dat familie en vrienden op de hoogte zijn van de deelname aan het taaltraject.

WAARDERING TAALTRAJECTEN

Behalve motivatie en doel kunnen ook de wijze waarop taaltrajecten georganiseerd zijn en de verwachtingen van de deelnemers over het taaltraject van invloed zijn op de effectiviteit van het traject.

Om meer te weten te komen over de waardering van de deelnemers voor het taaltraject, zijn bij de laatste meting vragen voorgelegd over de wijze waarop het traject is georganiseerd. Hieruit blijkt dat een grote meerderheid van de deelnemers (circa 90% of meer) een goede of zeer goede beoordeling geeft voor de trajectleid(st)er, lestijden, locatie, de organisatie van het traject en het lesmateriaal. Minder gunstig oordelen de deelnemers over de hoeveelheid lessen waaruit het traject bestaat. Iets meer dan 60% van de deelnemers typeert dit onderdeel als goed tot zeer goed.

Over het algemeen zijn deelnemers van taaltrajecten op het gebied van **Gezondheid en Zorg** meer tevreden over bovengenoemde onderdelen dan deelnemers van de taaltrajecten op de twee andere leefgebieden. De deelnemers van trajecten op het gebied van **Werk en Inkomen** zijn over het algemeen het minst tevreden.

Om te onderzoeken wat deelnemers zelf vinden over de effectiviteit van hun taaltraject zijn een aantal stellingen voorgelegd. Hieruit blijkt dat:

- De taaltrajecten voor bijna twee derde van de deelnemers aan de verwachting hebben voldaan
- Iets meer dan de helft van de deelnemers in het traject heeft geleerd wat hij of zij wilde leren
- Iets meer dan 40% van de deelnemers vindt dat het traject ervoor gezorgd heeft dat hij of zij nu veel beter Nederlands kan *lezen en schrijven*
- Iets meer dan 40% van de deelnemers die buiten Nederland zijn geboren vindt dat het traject ervoor gezorgd heeft dat hij of zij nu veel beter Nederlands kan *spreken*.

ALGEMENE (TAAL)VAARDIGHEDEN

Naast de vragen over een bepaald leefgebied zijn er algemene vragen gesteld over de (taal)vaardigheden. Het gaat daarbij om vaardigheden zoals lezen en schrijven, maar ook om digitale vaardigheden en sociale vaardigheden.

Voorbeelden van vragen zijn: Hoe goed vindt u zelf dat u Nederlands kunt lezen? Hoe vaak heeft u hulp nodig bij het invullen van een formulier in het Nederlands? Kunt u zelf zonder hulp van anderen iets op internet opzoeken?

Zoals eerder aangegeven, zijn de resultaten uit de voormeting vergeleken met de resultaten uit de nameting om zo na te gaan of er sprake is van een verbetering. Onderstaande tabel geeft de resultaten weer op het gebied van algemene (taal)vaardigheden. Bij een **donkergroen** gekleurde cel is een aantoonbare gunstig ontwikkeling gemeten, bij een **lichtgroen** gekleurde cel is een gunstige ontwikkeling gemeten, maar deze kan ook op toeval berusten en bij een **wit** gekleurde cel is geen gunstige ontwikkeling gemeten.

Tabel Ontwikkeling scores Algemene vaardigheden

	Werk en Inkomen (N=92)	Integratie (N=99)	Gezondheid en zorg (N=298)	Totaal (N=489)
Beter kunnen lezen en schrijven				
Betere digitale vaardigheden				
Betere sociale vaardigheden				
Minder taalhulp bij brieven en formulieren				

In het algemeen hebben de taaltrajecten op de drie leefgebieden bijgedragen aan de (taal)vaardigheden van de deelnemers. Deelnemers van taaltrajecten op het gebied van **Werk en Inkomen** en op het gebied van **Integratie** zijn op alle vlakken vooruit gegaan. Ook de deelnemers van taaltrajecten op het gebied van **Gezondheid en Zorg** hebben op deze alledaagse vaardigheden vorderingen geboekt. Echter, alleen voor de digitale vaardigheden is dat aantoonbaar gebleken.

WERK EN INKOMEN

Voor het leefgebied van **Werk en Inkomen** zijn indicatoren samengesteld die betrekking hebben op:

- de oriëntatie op (vrijwilligers)werk
- sollicitatie- en werknemersvaardigheden
- opvattingen over betaald werk en vrijwilligerswerk
- zoekgedrag betaald werk en vrijwilligerswerk
- kunnen omgaan met geld en geldproblemen
- kunnen rondkomen met het huishoudinkomen
- de situatie van het huishoudinkomen

Voorbeelden van vragen bij deze indicatoren zijn: Heeft u op dit moment werk of vrijwilligerswerk? In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraak: Ik kan voldoende Nederlands lezen om schriftelijke werkinstructies goed uit te voeren. Hoeveel moeite heeft u op dit moment om rond te komen met het huishoudinkomen?

De volgende tabel toont de resultaten op het gebied van Werk en Inkomen. De resultaten van de taaltrajecten die daadwerkelijk gericht zijn op dit leefgebied zijn groen omkaderd. Men mag verwachten dat zich hier ook de meeste effecten voordoen.

De deelnemers van taaltrajecten op het gebied van **Werk en Inkomen** zijn na beëindiging van het traject over het algemeen beter voorbereid voor de arbeidsmarkt. Bij enkele indicatoren zijn de ontwikkelingen aantoonbaar gunstig. Zo beschikken de deelnemers over betere sollicitatievaardigheden en hebben ze positievere opvattingen over het doen van vrijwilligerswerk. Daarnaast houden ze vaker voldoende geld over om de maandelijkse vaste lasten te betalen. Ook op andere indicatoren zijn er gunstige ontwikkelingen te zien, maar deze kunnen op toeval berusten.

Tabel Ontwikkeling scores indicatoren leefgebied Werk en Inkomen

	Werk en Inkomen (N=92)	Integratie (N=99)	Gezondheid en zorg (N=298)	Totaal (N=489)
Meer deelname en/of oriëntatie op (vrijwilligers)werk				
Betere sollicitatievaardigheden				
Beter kunnen lezen en schrijven in werksituatie				
Positiever over het hebben van betaald werk				
Beter zoekgedrag betaald werk (indien op zoek)				
Positiever over het doen van vrijwilligerswerk				
Beter zoekgedrag vrijwilligerswerk (indien op zoek)				
Beter kunnen voorkomen van geldproblemen				
Beter kunnen rondkomen met huishoudinkomen				
Betere situatie huishoudinkomen				

Bij twee indicatoren is er geen positieve verandering te zien. Deze gaan over het benutten van mogelijkheden om te zoeken naar vrijwilligerswerk en de opvattingen over het hebben van betaald werk. Overigens was het merendeel van de deelnemers al bij aanvang van het traject positief over het hebben van betaald werk.

Ook de deelnemers van taaltrajecten op het gebied van **Integratie** hebben op een aantal indicatoren vooruitgang geboekt (al dan niet aantoonbaar). Dit geldt ook voor de deelnemers van trajecten op het gebied van **Gezondheid en Zorg**, maar in mindere mate.

INTEGRATIE

Om de effectiviteit van de taaltrajecten op het gebied van **Integratie** te meten zijn indicatoren samengesteld over de sociale contacten van de deelnemers, de betrokkenheid bij de woonbuurt, maar ook over rolpatronen en het spreken van de Nederlandse taal.

Enkele voorbeelden van vragen zijn: Hoe vaak spreekt u met vrienden of vriendinnen? Hoe goed vindt u zelf dat u een gesprek in het Nederlands kunt begrijpen? Stel dat u de buren spreekt: Hoe vaak spreekt u de buren in het Nederlands? Onderstaande tabel toont de resultaten.

Tabel Ontwikkeling scores indicatoren leefgebied Integratie

	Werk en Inkomen (N=92)	Integratie (N=99)	Gezondheid en zorg (N=298)	Totaal (N=489)
Positiever over kwaliteit sociale contacten				
Meer sociale contacten				
Grotere betrokkenheid bij woonbuurt				
Positiever over financiële zelfstandigheid van vrouwen				
Positiever over gelijkheid en seksualiteit				
Beter Nederlands kunnen spreken (buiten Nederland geborenen)				
Vaker Nederlands spreken (buiten Nederland geborenen)				

De deelnemers van taaltrajecten op het gebied van **Integratie** hebben na beëindiging van het traject een betere positie in hun sociale omgeving. Bij het merendeel van de indicatoren is sprake van een aantoonbare gunstige ontwikkeling. De deelnemers hebben meer sociale contacten, zijn positiever over de kwaliteit van hun sociale contacten, tonen zich meer betrokken bij de woonbuurt en hebben positievere opvattingen over de gelijkwaardigheid van vrouwen en mannen. Daarnaast is de spreekvaardigheid toegenomen. Dit geldt ook voor het gebruik van de Nederlandse taal in het dagelijks leven, maar deze uitkomst kan op toeval berusten. Bij de indicator die betrekking heeft op de financiële zelfstandigheid van vrouwen is geen gunstige ontwikkeling waargenomen.

Ook deelnemers van taaltrajecten op het gebied van **Werk en Inkomen** en **Gezondheid en Zorg** hebben na beëindiging van hun traject op een aantal indicatoren vooruitgang geboekt. Dit geldt vooral voor deelnemers op het gebied van Gezondheid en Zorg.

Overigens valt nog op dat deelnemers over het algemeen beter Nederlands kunnen spreken, maar dat ze niet *vaker* Nederlands spreken.

GEZONDHEID EN ZORG

Voor het leefgebied **Gezondheid en Zorg** zijn indicatoren samengesteld die betrekking hebben op kennis van het zorgsysteem, therapietrouw, gezondheidsvaardigheden, gezond gedrag en de waardering van de eigen gezondheid en levensstijl.

Voorbeelden van vragen bij deze indicatoren zijn: Hoeveel dagen per week drinkt u twee of meer glazen alcohol? Hoe goed zou u over het algemeen uw gezondheid noemen? In hoeverre bent u het eens met de uitspraak: Ik lees voor het gebruik van nieuwe medicijnen altijd de bijsluiter. Of: Ik weet heel goed voor welke problemen ik bij de dokter terecht kan.

In onderstaande tabel worden de effecten van de taaltrajecten weergegeven op indicatoren op het gebied van **Gezondheid en Zorg**.

Tabel Ontwikkeling scores indicatoren leefgebied Gezondheid en zorg

	Werk en Inkomen (N=92)	Integratie (N=99)	Gezondheid en zorg (N=298)	Totaal (N=489)
Betere gezondheidsvaardigheden				
Meer kennis van zorgsysteem				
Toename therapietrouw				
Positiever over eigen gezondheid en levensstijl				
Vaker gezond gedrag				

Bij de deelnemers van taaltrajecten op het gebied van **Gezondheid en Zorg** is bij enkele indicatoren een gunstige ontwikkeling te zien, waarvan één aantoonbaar. De deelnemers zijn gezonder gaan eten en drinken, en ze bewegen meer. Blijkbaar is tijdens de taaltrajecten aandacht besteed aan gezond(er) leven en het gedrag dat daarbij hoort. Ook zijn ze iets positiever (maar niet aantoonbaar) over hun gezondheid en levensstijl.

Bij andere indicatoren is geen gunstige ontwikkeling waargenomen. Dit betreft de indicatoren die betrekking hebben op de kennis over het zorgsysteem, therapietrouw en gezondheidsvaardigheden.

De deelnemers van taaltrajecten op het gebied van **Werk en Inkomen** en **Integratie** hebben bij dit leefgebied op een aantal indicatoren vooruitgang geboekt (al dan niet aantoonbaar). Dit betreft eveneens het eet-, drink- en beweeggedrag, de waardering van de eigen gezondheid en levensstijl, maar ook de therapietrouw (hoewel dit laatste niet aantoonbaar is).

